

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

***Збірник наукових праць кафедри економічного
аналізу***

Випуск 12

Частина 1

Тернопіль
“Економічна думка”
2003

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

*Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 12.
- Тернопіль: Видавництво "Економічна думка", 2003 р.*

Розрахований на фахівців, які цікавляться проблемами вдосконалення методології та організації економічного аналізу, обліку та аудиту. Може бути корисним студентам, аспірантам, викладачам вузів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шкарабан С.І., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, зав. кафедрою економічного аналізу ТАНГ.

Рудницький В.С., д.е.н., професор, зав. кафедрою аудиту Львівської комерційної академії.

Литвин Б.М., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, зав. кафедрою економіки і управління будівельним комплексом ТАНГ.

Фаріон І.Д., д.е.н., професор, зав. кафедрою економіки та аналізу невиробничої сфери ТАНГ.

Крупка Я.Д., д.е.н., професор, зав. кафедрою обліку і аудиту інституту економіки і менеджменту інвестицій ТАНГ.

Мех Я.В., к.е.н., професор, директор інституту обліку і аудиту, зав. кафедрою обліку, ревізії і аудиту ТАНГ.

Карпик Я.М., к.е.н., доцент ТАНГ, академік Академії економічних наук України, генеральний директор ВАТ "Тернопільський радіозавод "Оріон".

Відповідальний за випуск – д.е.н., професор Шкарабан С.І. (ТАНГ)

JSDN 966-654-007-X

*Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого
засобу масової інформації
ТР№288 від 22 лютого
2000 р.*

*Зареєстровано Вищою
атестаційною комісією
України як фахове
економічне видання
(бюлетень ВАК України №4,
1999, с.48)*

*Підписано до друку 10.01.2003 р. Зам.150. Наклад 180.
Друкарня ВАТ "ТРЗ "Оріон", м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 6*

числом менш одиниці характеризується як незадовільний, тобто воно є потенційним банкрутом.

Лучко М.Р., к.е.н., доцент, ТАНГ

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ: ПРИНЦИПИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ І ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Контроль є завершальною фазою будь-якого управлінського процесу і відіграє дуже важливе значення, оскільки на цьому етапі робиться оцінка вже досягнутих результатів та цілей і на їх основі вносяться корективи у подальшу стратегію і тактику діяльності підприємства.

При проведенні реструктуризації процедуру контролю можна розділити на дві складові: зовнішню та внутрішню.

Зовнішня складова включає в себе аналіз та контроль за зовнішніми факторами, які чинять безпосередній або опосередкований вплив на діяльність підприємства. Сюди відносяться зміни в політико-економічній ситуації, законодавстві, кон'юнктури ринку тощо.

Внутрішня складова включає моніторинг та аналіз усіх показників, які відповідно до проекту реструктуризації визнані ключовими для діяльності підприємства.

Оптимізація як смислове поняття передбачає упорядкованість, взаємодію окремих елементів, що перебувають у функціональній залежності. Організаційні принципи контролю тривалий час ґрунтувалися на практичному досвіді ревізорів-контролерів, аудиторів та інших працівників, зайнятих виконанням контрольних функцій в управлінні народним господарством.

Наукова організація контролю виникла у зв'язку з потребою координації і взаємозв'язку контрольних, ревізійних і аудиторських процедур при комплексній оцінці фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, та зокрема, підприємств, які знаходяться в процесі реструктуризації. Слід зазначити, що прийоми організації, які ґрунтуються на практичному досвіді керівника, не забезпечують оптимальності організації в умовах ринкових відносин та різних форм власності.

В умовах вільного економічного середовища, розвитку ринкових відносин змінюються функції фінансово-господарського контролю щодо власників капіталу, орендарів, акціонерів тощо. До контрольного-аудиторського процесу залучають різних за фахом спеціалістів (економістів, ревізорів, аудиторів, юристів, технологів, конструкторів, товаровзнавців), застосовуються швидкодіючі ЕОМ і пристрої організаційної техніки, а дані контролю використовуються для прогнозування подальшої фінансово-господарської діяльності, при наданні кредитів та залученні акціонерів, визначенні престижності і конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і міжнародному ринках, запобіганні банкрутству, сплаті податків, розподілу прибутку, нарахуванні дивідендів та ін.

Наукова організація фінансово-господарського контролю передбачає використання методичного забезпечення, до якого належать інструкції, положення, рекомендації, що сприяють технічному прогресу на основі швидкодіючих ЕОМ і засобів автоматизованого збирання, передавання і обробки економічної інформації відповідно до завдань контролю.

В контрольному-аудиторському процесі здійснюється поєднання зусиль спеціалізованих підрозділів і їх спрямування на всебічне дослідження суб'єкта підприємницької діяльності.

Пропорційність полягає у додержанні правильного співвідношення надходження економічної інформації від окремих економічних служб для використання контролерами при перевірці операцій з основними засобами, товарно-матеріальними цінностями, виготовленням продукції тощо. Пропорційність окремих контрольних-аудиторських процедур забезпечує всебічне і

якісне дослідження об'єктів контролю в строки, встановлені графіком і програмою робіт.

Паралельність у контрольно-аудиторському процесі означає одночасне виконання контрольно-аудиторських процедур для перевірки різних за змістом господарських операцій, що здійснюються суб'єктом підприємницької діяльності. Особливо це важливо при контролі податковими службами комерційної діяльності підприємств, до складу яких входить значна кількість підрозділів, з точки зору перевірки повноти і своєчасності виторгу і здавання його в установу банку, роботу касових машин, а також при контролі випуску і реалізації продукції (робіт, послуг).

Прямоточність дає змогу раціонально організувати інформаційні потоки між учасниками контрольно-аудиторського процесу, не допускати дублювання контрольних процедур різними виконавцями. Наприклад, перевіряючи касові операції, необхідно організувати прямі потоки інформації для дослідження одночасно банківських операцій, підзвітних сум, цінних паперів та ін.

Безперервність відображення підприємницької діяльності у бухгалтерському обліку, передбачена законодавчими актами, зумовлює потребу організації постійного контрольно-аудиторського процесу у часі і просторі при дослідженні фінансово-господарської діяльності. Безперервність у часі дає змогу комплексно перевіряти об'єкт контролю за весь період здійснення реструктуризації (господарський рік), всебічно дослідити підприємницьку діяльність відповідно до програми і графіка проведення комплексної ревізії, аудиту (основний і оборотний капітал, матеріальні і трудові ресурси та ін.). Тому необхідно так організувати контрольно-аудиторський процес, щоб не виникали ситуації, які перешкодили б додержанню безперервності у дослідженні фінансово-господарської діяльності.

Ритмічність контрольно-аудиторського процесу забезпечується рівномірним виконанням контрольних процедур, що передбачає злагоджену організацію роботи всіх виконавців (членів бригади аудиторів). Для цього складають графіки проведення інвентаризації цінностей, обробки результатів інвентаризації і відображення їх у бухгалтерському обліку. Крім того, передбачають узагальнення результатів аудиту за розділами (контроль коштів, товарно-матеріальних цінностей та ін.) кожним виконавцем до завершення аудиту в цілому, своєчасне ритмічне надходження матеріалів аудиту керівників бригади для перевірки їх якості та узагальнення в акті комплексного аудиту, висновках аудиторів.

Організація управління контрольно-аудиторським процесом передбачає взаємне погодження виконання інтелектуальної підготовки контрольно-аудиторського процесу і наукової організації праці учасників цього процесу (ревізорів, аудиторів).

Організація інтелектуальної підготовки контрольно-аудиторського процесу включає наукову розробку методичних рекомендацій контролю діяльності підприємства, що реструктуризується, забезпечення контролерів законодавчими актами і нормативними документами (інструкції, положення, норми і нормативи та ін.). Організація інтелектуальної підготовки об'єднує дослідну, технологічну та організаційну фази.

На дослідній фазі управління контрольно-аудиторським процесом визначають, які законодавчі акти і нормативні документи необхідні для якісного і своєчасного проведення аудиту на об'єкті дослідження, а також необхідну фактографічну інформацію (бухгалтерську, статистичну, оперативно-технічну) і за який період. Одночасно визначають наявність програмного забезпечення ЕОМ для розв'язання задач фінансово-господарського контролю на об'єкті, який підлягає аудиту.

На технологічній фазі управління контрольно-аудиторським процесом складають алгоритми задач фінансово-господарського контролю, розробляють програмне розв'язання їх на ЕОМ, проводять апробацію методичних рекомендацій, положень на об'єкті, вносять необхідні корективи щодо удосконалення їх. На цій фазі впроваджують у практику результати наукових досліджень у галузі фінансово-господарського контролю.

На інформаційній фазі управління контрольно-аудиторським процесом складають організаційні моделі, які дають змогу графічно представити

взаємозв'язок об'єктів контролю, джерел інформації, методів дослідження і узагальнення результатів контролю, виявити і сформулювати конкретні зв'язки, пропорції, структурні взаємовідносини між ревізорами, аудиторами, юристами, технологами та іншими учасниками контрольно-аудиторського процесу. Для цього використовують оргаграми, оперограми, діаграми, гістограми, сітьові графіки тощо. Графічні прийоми допомагають управляти контрольно-аудиторським процесом у цілому. Так, за допомогою графіків Ганта, циклограм, сітьових графіків можна подати розрахунок необхідного часу для виконання окремих контрольних процедур і контрольно-аудиторського процесу в цілому та узагальнити їх у класифікаційні схеми.

Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій розроблено методику розробки планів реструктуризації державних підприємств та організацій, яка включає оцінку ефективності впровадження проекту реструктуризації.

Зокрема оцінка ефективності проекту повинна висвітлювати такі питання:

- ефективність заходів, покладених в основу проекту;
- оцінка переваг вибраних організаційних форм і методів реструктуризації підприємства;
- оцінка зростання обсягів виробництва та за рахунок яких факторів;
- модернізації устаткування;
- поліпшення якості і конкурентоспроможності продукції;
- розширення асортименту продукції (робіт, послуг);
- організації нових підприємницьких структур.

Оцінка поліпшення економічного стану підприємства в цілому та за

- рахунок:
- зростання фондівддачі за рахунок розширення існуючих і створення нових виробництв, відокремлення надлишкових основних фондів;
 - скорочення надлишкових витрат;
 - використання нових джерел інвестування.

Оцінка гарантій соціального захисту працівників підприємства, що реструктуризується, які повинні базуватись на діючому законодавстві та відповідати вимогам і правам, гарантованим Конституцією України.

Величезний досвід у впровадженні проектів реструктуризації накопичений Світовим банком та програмою TACIS. Цими організаціями на підставі глибокого досвіду визначений перелік ключових індикаторів, які застосовуються для оцінки ефективності реалізації проекту на підприємствах.

В залежності від інструментарію, який вирішено застосовувати до підприємства для проведення його реструктуризації після діагностики, кількість показників може коливатись.

По всіх зазначених розділах проводиться горизонтальний аналіз фінансових і економічних показників, тобто порівнюються показники за визначений період (на підприємствах, що реструктуризуються як правило – раз на квартал), відслідковується динаміка показників у часі.

Система фінансово-економічних коефіцієнтів, що характеризують діяльність підприємства, дозволяє вести аналіз не абсолютних показників у вартісному вираженні, а безрозмірних величин, що дозволяє практично виключити вплив часової динаміки абсолютних показників на результати аналізу, частково зменшити інфляційне перекручування даних. Порівняння фінансово-економічних коефіцієнтів із критичними і значеннями рекомендованих коефіцієнтів дозволяє зробити конкретні висновки про фінансовий стан підприємства.

б
с.
б.
в.
(р
сі
й
пр
ма
ко
Ра
е
сп
ді
ма
пр
ма
оп
ви
мо
пер
виз
мо
час
вир
ана
ера
вик
вип
так
орга
вип
дося
ресу
вип
ціло
Підс
базу
мат
робін
мат

	ЗМІСТ	Стр.
	Колонка головного редактора	3
	Світлій пам'яті колеги присвячуємо.....	4
Шкарабан С.І.	Оперативний аналіз в системі комплексного економічного аналізу.....	6
Карпик Я., Карпик Т.	Інвестиції – найефективніший шлях відродження економіки.....	8
Спільник І.В., Гаєрилюк-Єнсен Л.В.	Аналіз кон'юнктури фондового ринку.....	10
Ткач Є.І., Суховершко О.В.	Аналіз причин та наслідків деформації транскордонного співробітництва.....	15
Серединська В.М.	Деякі питання аналізу фінансових результатів підприємства.....	18
Карпик Т.	Реклама – шляхи вдосконалення.....	21
Щибиволок З.І.	Проблеми методології економічного аналізу та деякі підходи до їх вирішення.....	24
Попович П.	Кредитоспроможність суб'єктів господарювання, методика аналізу.....	28
Алексєєнко Л.М.	Аналіз вітчизняного ринку фінансового капіталу в умовах зміни світової економічної кон'юнктури.....	34
Василевська Г.В.	Концептуальні засади фіскальної політики України.....	37
Попіна С.Ю., Винниченко С.Г.	Регресійний аналіз динаміки виробництва основних видів продукції.....	41
Москвіна Н.	Аналіз сезонних коливань товарообігу.....	44
Дикий М.Є.	Роль аудиторів у виявленні випадків шахрайства: аналіз світового досвіду.....	47
Радинський С.В.	Основні тенденції і форми управління інновації суб'єктів господарювання.....	51
Гуцал І.	Аналітична оцінка дієвості кредитного механізму в економіці України.....	54
Голяш І.Д.	Проблеми та перспективи застосування контролю у вітчизняній практиці.....	57
Хомин П.	Методологічні аспекти інтерпретації звітності як джерела аналізу ефективності сільськогосподарського виробництва.....	59
Чорний Р.С.	Ринково-економічна сільськогосподарська реформа....	64
Палка І.М.	Ефективність використання будівельної техніки та шляхи її підвищення.....	65
Тотка Кынева	Бухгалтерський учет здравоохранения в республике Болгария – проблемы и перспективы.....	68
Перезозова І.В.	Критична оцінка існуючих підходів в економічній літературі до фінансового аналізу.....	70
Литвин Б.М.	Оцінка ефективності інвестиційних проектів.....	77
Дідоренко Т.В.	Основні підходи до аналізу інвестиційної діяльності.....	79
Гарматій Т.О.	Аналіз стану та перспективи розвитку страхування життя	81
Мельник Н.Г., Михайлишин Н.П.	Комплексний аналіз соціально-економічного розвитку регіону.....	83

Кульчицька Р.Б.	Аналітичний огляд світового досвіду страхування депозитів.....	85
Бенько І.Д.	Аналіз фінансових аспектів реструктуризації зв'язку.....	86
Артус М.М.	Аналіз стратегій ринкового ціноутворення суб'єктів господарювання.....	88
Шеремета М.Й.	Стратегічний аналіз інвестицій в реальні активи підприємств	91
Борсук В.О., Борсук С.В.	Деякі аспекти формування і аналізу джерел інвестиційної діяльності.....	93
Попович П., Кузіє М.	Аналіз впливу інфляції на фінансові результати.....	95
Рожелюк В.М., Хархут Н.М.	Облікова інформація, як визначальний фактор фінансово-економічного аналізу власного капіталу підприємства.....	98
Загородна О.М.	Аналіз якості продукції.....	100
Дрозд Т.І.	Роль та значення економічного аналізу на етапі стратегічного планування маркетингової діяльності... ..	105
Єленчук С.Г.	Аналіз застосування методів визначення ринкової вартості основних засобів в Україні.....	107
Монастирська Н., Монастирська Н. Бабій В.М.	Аналіз проблем формування та реалізації фінансової політики органами місцевого самоврядування.....	109
Монастирська Н.	Облікова політика підприємства та принципи її формування.....	111
Сидорчук Я. М.	Аналіз ролі місцевих фінансів в соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних формувань.....	113
Мацегора І.А.	Аналіз розвитку системи масових електронних платежів населення за товари і послуги.....	114
Мацегора І.А.	Облік статутного капіталу відкритих акціонерних товариств в сучасних умовах	116
Мацегора І.А.	Порядок нарахування та сплати дивідендів в акціонерних товариствах в умовах трансформації економіки України.....	120
Тринька Л.	Адміністративні витрати: їх зміст та роль в управлінні підприємством	123
Жук Л.І.	Безготівкові розрахунки – елемент грошового обігу..	124
Жук Л.І.	Суть безготівкових розрахунків та їх народногосподарське значення.....	126
Яцишин С.Р.	Аналіз релевантної інформації в управлінні витратами виробництва	130
Уніят Л.	Аналіз ризику проектів з виготовлення молокопродуктів підприємствами західного регіону.....	132
Шестерняк М.	Удосконалення аналітичних процедур в організації контролю основних засобів бюджетних установ	135
Кончин В.	Порівняльний аналіз забезпеченості технологічним капіталом країн Європи та перспективи їх міжнародної спеціалізації у системі "нової економіки".....	138
Собчишин Н.	Аналіз платоспроможності як найважливішої характеристики фінансового стану підприємства....	145
Олійничук В.М.	До питання щодо теоретичних засад розвитку інноваційної діяльності.....	148
Ярощук О.В.	Аналіз показників фінансової платоспроможності підприємства.....	151
Костецький Я.І.	Проблеми зниження собівартості продукції та підвищення рентабельності виробництва.....	154
Кулик Р.Р., Кулик Ю.Р.	Застосування функціонально-вартісного аналізу для оптимізації організаційної структури підприємства..	156

Спяк Г.І., Фаріон Т.І.	Роль економічного аналізу у проведенні внутрішньо- банківського аудиту.....	158
Гуцайлюк Л.О.	Інформаційна база фінансового аналізу бюджетних установ.....	160
Яремчук І.Г.	Удосконалення управлінського оперативного обліку та аналізу в агропромисловому комплексі.....	161
Дупай М.М., Бурденюк Т.Г.	До питання про облік та контроль витрат виробництва.....	162
Теребус О.М.	Аналіз показника збитковості страхової суми.....	164
Глух В. М., Кривий З.І., Корецький М. Б. Лучко М.Р.	Підходи до побудови системи експрес-діагностики, можливості банкрутства суб'єктів господарювання	166
Литвин З.Б.	Реструктуризація: принципи та організація контролю і оцінка її ефективності.....	168
Мех Я.В.	Деякі аспекти оперативного аналізу використання матеріальних ресурсів.....	171
Корецький Б. М.	Альтернативні методи перевірки в аудиті внутріш- ніх резервів.....	173
Пушкар Р. М. Микитюк П.П.	Діагностика фінансової стійкості суб'єктів господа- рювання на основі коефіцієнтного аналізу балансу.....	175
Шумелда Я.	Аналіз зовнішньоекономічних зв'язків.....	181
Смоленюк П.С.	Методи визначення ризику і вибору найменших ризи- кових варіантів інвестиційних і фінансових рішень.....	183
Познахівський Є.С., Сеньківська О.Є. Чичун В.А.	Критичний аналіз правил обов'язкового страхування врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами усіх форм власності.....	186
Чичун В.А.	Аналіз ресурсоспоживання та класифікація факторів, які впливають на матеріальні потоки на підприєм- ствах	189
Перевозова І.В.	Проблеми теорії проектного аналізу.....	194
Мельник В.Г., Богач А.Г.	Оцінка економічної ефективності інвестицій.....	195
	Аналіз структури інвестицій в промисловості та обґрунтування джерел їх фінансування	199
	Вплив облікової політики підприємства на фінансо- вий результат його діяльності.....	203
	Теоретико – категорійні проблеми розвитку обліку та економічного аналізу.....	208